

Les ànimes i l'enteniment

- **Les tres ànimes.** Aristòtil, d'acord amb la definició donada, considera que tot ésser viu té, pel fet de ser-ho, la seva pròpia ànima. No obstant això, no tots els éssers vius —plantes, animals i homes— tenen el mateix tipus d'ànima ja que no tots tenen les mateixes capacitats i funcions. Per explicar les diferències específiques entre les classes d'éssers orgànics, Aristòtil va distingir tres tipus d'ànima:
 - Ànima vegetativa. És l'única present en el món vegetal. Les seves funcions són el creixement, la nutrició i la reproducció.
 - Ànima sensitiva. Suposa un nivell biològic més complex. La tenen els animals, que també tenen ànima vegetativa. La seva funció específica és la sensació.
 - Ànima intel·lectiva. L'ànima intel·lectiva és pròpia tan sols de l'ésser humà, que posseeix també els altres dos tipus d'ànima. La distinció entre tipus d'ànima en l'ésser humà és vàlida només a efectes d'anàlisi. L'ànima, com a forma substancial de l'ésser humà, és única, encara que hi puguin distingir-se els nivells vegetatiu, sensitiu i racional indicats.
- **Els sentits i el "sentit comú".** Per a Aristòtil, que havia rebutjat les idees transcendents del platonisme, la font de tot el coneixement està en les sensacions. A més de les sensacions que ens proporcionen els cinc sentits (tacte, vista, etc.), Aristòtil va descriure i classificar el que ell anomenava "sensacions comuns", que es corresponen amb el moviment, la figura, el nombre la grandària i el temps. Aquestes "sensacions comuns" són percebudes per un "sentit comú" i no per algun dels sentits que ell denominava especials (gust, tacte, olfacte, vista i oïda). El "sentit comú" és també responsable de la imaginació, la memòria i la predicció. Al sentit comú també li atribuïa la facultat de dormir i de somiar.
- **L'abstracció.** Només l'intel·lecte humà pot partir de les sensacions i assolir l'universal, el concepte. Ho fa a través d'un procés que Aristòtil anomena "abstracció": a través de l'abstracció la ment (l'ànima intel·lectiva) és capaç de separar la forma que comparteixen els individus d'una mateixa classe, la forma substancial que justament fa que aquests individus pertanyin a una classe determinada i no a una altra.

- **Enteniment pacient i enteniment agent.** A propòsit del procés abstractiu, Aristòtil va diferenciar dues funcions de l'intel·lecte: una pacient o passiva, una altra agent o activa. A l'enteniment pacient li correspon rebre i conservar el conjunt de dades i imatges que proporcionen els sentits. Actua com un receptacle sobre el qual opera l'enteniment agent. L'enteniment agent dóna forma a les sensacions, les relaciona entre si, les universalitza, prescindint de l'accidental i quedant-se amb l'essencial, amb la forma. És la part pròpiament pensant de l'ànima.

La immortalitat. S'ha discutit si Aristòtil acceptava algun tipus d'immortalitat de l'ànima intel·lectiva. Sembla clar que no respecte a les funcions vegetativa i sensitiva, que no tenen sentit separades del cos, i també ho sembla pel que fa a la part intel·lectiva, en la mesura, si més no, en què es manté en *Sobre l'ànima* la concepció de la substància i, per tant, la impossibilitat de l'existència separada de les formes, que constitueix el nucli de la crítica a la teoria de les idees de Plató. La qüestió, però, s'enfosqueix quan tracta Aristòtil la part activa de l'enteniment, de la qual diu que és immortal. És una simple metàfora en relació amb la "immortalitat" de l'activitat intel·lectual de l'ésser humà? El tema serà discutit, entre d'altres, pels averroistes llatins, els quals consideren que Aristòtil es refereix a un enteniment en acte pur que s'identificaria amb Déu, però no l'enteniment individual, que seria mortal. Sant Tomàs d'Aquino mantindrà una opinió diferent i considerarà que del silenci aristotèlic respecte a la immortalitat individual de l'enteniment agent no se segueix la seva negació.